

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ—ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ԴՐԱԿԱՆԱԿԱՆ—ՊԱՏՄԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ—ԱՆԿԱՎԱՐ-
ԺԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՊԱՇՏՅՈՆԱԿԱՆ.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

Ի Յ Ի Է Լ. ՏԱՐԻ ԶԵՄԵՐ ԵՐԿՈՏԵՍԱՆԵՐՈՐԺ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1896 Թ.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ—ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՆՓԱՌՈՒՆԱԿ ՏԱՐԱՎԵՐՋԸ.

„Տէր, առ իմ երթիցուք. բանս կենաց
յաւիտենականաց ունիս“:

Յովհ. Զ. 69.

Սանդնած է Նա անյատակ ծովի ա-
նապատ ափում... Զմարտութեան
Վարդապետը, մարդկութեան փրկիչը՝ միայ-
նակ, տխուր... Ժողովուրդի բազմութիւնը,
որ երէկ բարձրակոյ աղաղակներով փառաբա-
նում էր Նորան, ձեռքերի վերայ բարձրա-
ցնել թագաւոր հաշակեղ էր կամենում՝ երէկ,
երբ Նա՝ աւելի հարուստ քան երկրի իշխան-

ներից մէկն ու մէկը, սեղան էր բացել ու
խնձոյք կազմել մերկ դաշտի մէջ, աւելի առատ
քան նախամարգարէն Մովսէս՝ օրհնում,
երկնքից մանանայ էր իջեցնում, օրհնում էր՝
և անապատի քարերը հաց էին դառնում ու
կշտացնում — դունդազունդ դէպի քաղաք է
ղիմում այսօր, դէպի բարութեամբ ու զու-
արժութիւններով՝ այժմ նաև մեղքով ու ապա-
կանութեամբ լի կափառնաւում... Հեռա-
նում են օտարները, հեռանում են նաև մի
շաղք մօտիկ, հաւատարիմ աշակերտ համա-
րուածներ. մի փոքրիկ խումբ է միայն մնա-
ցել, երերուն ու շուարած՝ դիմէ՝ արդեօք
այնտեղ, ուր ամէնքն են դիմում, ուր հաց են

բաշխումն թէ մնայ վարդապետի մօտ՝ այն վարդապետի որ իւր գլուխը գնելու տեղ չունէր, բայց խօսում էր՝ որպէս « ոչ երբէք խօսեցաւ մարդ... Եւ Նա կանգնած է ակունք ու հարցնում. « Մի՞թէ և դուք կամիք երթալ... Պատիւ ու բիւր երանի թշուառ մարդկութեան, երբ գտնուեցաւ զոնէ մէկը իւր որդիներէց, որի վէմ հաւատը չսարսեց փորձութեան այդ ահաւոր լուրով... մի Պետրոս որ բացականչել կարող էր. « Տէ՛ր, առ ի՞նչ երթիցուք. բանս կենաց յաւիտեանականաց ունիս, և մեք հաւատացաք և ծանեաք, եթէ Դու ես Զրիստոսն Որդի Աստուծոյ, եթէ կարես ասել՝ և « քարինքս այսոքիկ հաց լինիցին », եթէ ոչ հացիւ միայն կէցցէ մարդ, այլ ամենայն բանիւ, որ ելանի ի բերանոյ Աստուծոյ... »

Ահա կանգնած է Նա կրկին անհուն ժամանակի մի անպտուղ եզրի վերայ, և մեր առաջ բացուում է նոյնտեսարանը, Այդ նոյն ամբողջն է, հացի ետեւից ընկած. ամէնքն այնտեղ են դիմում ուր կենանք կայ, ուր զուարճութիւն կայ, ուր զիրք, պատիւ, փառք վաստակել, ուր հարստութիւն զիջել կարելի է. ոչ միայն նոքա, որոնք աշխարհային հոգսերի մէջ թաղուած էին միշտ, գլուխ բարձրացնելու և բարձրագոյն մթնոլորտում անցածները դիտելու միջոց չունէին, այլ և այն զաղափարական մարդիկ, որոնք երէկ և միւս օրը ազնիւ, մարդասիրական զգացումներով էին տոգորուած, որոնք ըստ երեւութին ամեն բան թողնել և ճշմարիտ վարդապետի նշանքի Առաջնորդի ետեւից գնալ պատրաստ էին՝ ամէնքը, ամէնքը գնում են ուր բազմութիւնն է գնում, և աւաղ, որքան սակաւաթիւ է ետ մնացածների խմբակը, որքան անհաստատ և անկռաւիւն... « Մի՞թէ և դուք կամիք երթալ, հնչում է մեղմով հալածուած ու միայնակ մնացած Փրկչի ձայնը, բայց ուր է Պետրոս հաւատոյ վէմը, որ բազմութեան պատրանքն արհամարհելով, արհամարհելով աշխարհի երկիւղն ու հրապոյրները, գէպ այն կողմ դիմէր, որտեղից այդ ձայնն է կանչում, դիմէր ու ձգէր իւր ետեւից ճշմարտութեան առաքեալների անձնուրաց գունդը՝ աղաղակելով. « Տէ՛ր, առ ի՞նչ երթիցուք, բանս կենաց յաւիտեանականաց ունիս »:

Ո՛հ, ինչքան մնայլ է ու անմխիթար այս տարավերջը ամբողջ աշխարհի և յատկապէս մեզ, Լուսաւորչի Փարախի ցրուեալ հօտի համար: — Մի՛ քանի ամիս առաջ զոնէ դեռ կենդանութիւն ու ոգեւորութիւն կար, հազարաւոր և հարիւր հազարաւոր կոկորդներէց զայրոյթի ու արգահատանաց բացականչութիւններ էին լսուում. կորչի թող արիւնածարա մարդասպանը, օգնեցէք խեղճ, մահուան մատնուած ժողովուրդին, բայց այժմ... մարդասպանը շարունակում է դեռ իւր արիւնոտ դործը, անտարբեր սառնամանիքի ներքոյ ծածկուում են արեան ու տառապանքի նորանոր զարհուրելի հեռքեր, և հեռզհեռ լուում են ինչպէս յուսահատութեան, այնպէս և զարոյթի ու արգահատանաց ձայները. բաւական է այլ ևս, ամէնքը յոգնեցան... յոգնեցաւ արդարութեան բողոքը, իսկ չարութեան ոգին դիւական քրքիջով իւր յաղթանակն է յայտարարում... տարուայ վերջին:

Մի քանի տարի առաջ դեռ գաղափար կար, կային վսեմ ձգտումների տէր հոգիներ՝ մարդիկ կային, որոնց անունով երգուում էր բազմութիւնը, որոնց առաջնորդութեամբ պատրաստ էր կարծես կրակի ու ջրի միջ նետուել. ինչպէս ընկել մեռել է այժմ այդ ամէնը, ամէն բարձր բան հողի հաւասարուել, Նիւթական զօրութեան, փայլուն ոսկու առաջ խոնարհում են երկրի մեծերից ու իմաստուններից սկսած մինչև յետին ռամիկը. բաւական է, որ կարողութիւն ունեցողը մատը թափ տայ, տհաճութեան նշաններ ցոյց տայ, և ահա ամենաբաւոն ոգեւորութեան փրփուրը նստում է, իւր ամանի մէջն է հաւաքուում. ետ են քաշուում ու կծկուում ամենախիզախ մարտիկները, և թոյլ տալիս, որ ջուրն իւր ճամբով երթայ. իմաստունների խորին խորհրդածութիւնները, գիտնականների փայլուն բացատրութիւնները, ճարտասանների պերճաբան ճառերը դառնում են տափակ արամաութիւններ ու ստոր հաճոյախօսութիւններ:

Անզգայութեան այս անապատի, այս վտառաղջ խեղդուկ մթնոլորդի մէջ ուր երթայ, գէպի ո՞ր կողմ դիմէ բորբոք աւիւնով

ու վառ իղձերով լի մի երիտասարդ, կեանքի և ծշմարտութեան ծարաւ մի հոգի: Դէպի քաղաքակիրթ լուսաւոր աշխարհը՝ գիտութեան ու արուեստի հրաշարուխ աղբիւրից իմաստութեան կաթն ըմպելու: սակայն չէ՞ արուեստական է այդ կաթնը քաղցրացնում է քիմքը բայց ներքին ծարաւը չէ յագեցնում: չէ՞ այդ քաղաքակիրթ աշխարհի մէջ ամենայն օր դէպքեր են տեղի ունենում որոնք բարոյական սնանկութեան յայտարարներ են՝ ապացոյցներ, որ մտքի կրթութիւնը սրտի կրթութեան հետ զուգընթաց չէ գնում այնտեղ, որ ոսկի չէ այն ամէնը, ինչ որ արուեստը փայլեցնել գիտէ: — Դէպի բնութեան զիրկը՝ բայց բնութիւնը սառն է, անտարբեր ոչ միայն այս մռայլ օրերում, երբ ամպն ու փոթորիկը ձիւնն ու սառցոյն են իշխում գութսը, այլ նաեւ դեղազուարճ գարնան, երբ կանաչում է ու ծաղկում ամենուրեք, բնութիւնը այն ժամանակ է միայն գեղեցիկ, երբ մեր գեղեցիկ զգացումներով հոգի ու շունչ ենք տալիս նորան, ստիպում ենք վերարտադրել մեր սրտի խորքում շարժող գաղտնի յոյզերը: մի կաթիլ այդ յոյզերից աւելի անհուն է և ընդարձակ երբեմն, քան համատարած ծովը մեր առջև: հոգւոյ մի վսեմ թռիչքն աւելի բարձր, աւելի հեռու է սրլանում, քան այն ջինջ կապոյտ երկնակամարը, որ մի տիեզերք է պարփակում իւր մէջ:

Ո՛ր դիմէնք ուրեմն: դէպի անցեալը, դէպի այն հրաշալի պատմութիւններով և մեծանուն հերոսներով հարուստ անցեալը, ուր մանր հոգսերն ու ջնջին արարքները հշտութեամբ մոռացուում են և ամեն ինչ վսեմ, խորհրդաւոր գոյներով է նկարուում: ուր բարին ու չարն ազնիւն ու անարգը արդարութեամբ դատուում են՝ փառք ու պատիժ ստանում: Մական անցեալը մեռած է, մեռած են ամենամեծ հերոսները՝ իսկ ու այլ ևս չեն վերակենդանանայ, անցած են ամենանշանաւոր սխաղագործութիւններն ու մեզ նոր կեանք տալ չեն կարողանայ: Դու միայն ես կենդանի: Կենդանարար Փրկիչ: Զոկանգնած Եկեղեցին է միայն, որ դժոխքի զոհերից չէ յաղթահարուում՝ այն միւր ընդհանրական, սուրբ եկեղեցին, ուր ժողովուում են Զո սուրբ անուան առաջ ծուռն խոնար-

հոյները, չօր հոգւով և ծշմարտութեամբ երկրպագողները: ուր խոստացար լինել և ես միշտ՝ կենդանի և կենդանարար, որ հինը նոր ես դարձնում, ամենակուլ ժամանակը վերանորոգում: որ միշտ մանուկ ես և միշտ ծեր, միշտ ներկայ և միշտ ապագանի, միշտ մօտիկ քեզ կարօտով դիմողներին և ամէնքի կարօտը լցուցանող, որ Զո կենսառատ խօսքով ամենաապագած սրտերն անգամ կակրացնել, թշուառութեան ամենամութ անկիւններում լոյս և մխիթարութիւն սփռել կարող ես: «Տէր, առ ո՛վ երթիցուք, բանս կենաց յաւիտենականաց ունիս»:

Կ. Վ.

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ ՏԱՆՈՂ

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱԳԱՐՔ:

Երբ այն սրբազան լեռան ստորտում Յիսուսի շուրջ կուտուել էր ժողովրդի բազմութիւնը լսելու համար Ծորանից, թէ ո՛ր է, ե՛րբ պէտք է գայ Երկնքի արքայութիւնը, որի մերձ լինելը Ծա աւետել էր, և թէ ի՛նչ պէտք է անեն իրենք այդ արքայութիւնը ժառանգելու համար՝ Ծորա արտասանած առաջին խօսքն էր, «Ծրանի հոգւով աղքատներին, որովհետեւ նոցանն է Երկնքի արքայութիւնը: Դորանով ի հարկ է Ծա չկամեցաւ ասել, թէ իւր ունինդիրների մէջ արդէն կային մարդիկ, որոնք արքայութեան մասնակից էին, կամ իրենք իրենց կարող էին այդ արքայութիւնը ձեռք բերել: աղքատ լինել մի բան չունենալ է նշանակում և ո՛չ ունենալ, իսկ ով Երկնքի արքայութիւնն ունի, ունի արդէն ամենամեծ բարիքը, աղքատ չէ ուրեմն: Մատթ. Է. 11. Յիսուս բոլոր մարդոց անխոր չար է անուանում և չէր կարող մի ուրիշ անգամ առիթ տալ ենթադրելու, թէ նոցա մէջ բարիներ, արդարներ ևս կան: Իւր հրապարակային զործունէութիւնը սկսում է Ծա, ինչպէս և Յովհաննէս Մկրտիչ, բոլոր մարդոց ապաշխարութիւն քարոզելով՝ ապաշխարութիւն